

Z działalności samorządu notarialnego

Samorząd notarialny w kształtowaniu statusu notariusza

Bogata problematyka zagadnień przedstawionych na IX Spotkaniu Samorządu Notarialnego, odbytym w dniach 13-16 października 2005 r. w Bronisławowie k/Piotrkowa Trybunalskiego, została zdominowana aktualną sytuacją prawną notariatu, spowodowaną kontrowersyjną ustawą z dnia 30 czerwca 2005 r. o zmianie ustawy – Prawo o adwokaturze i niektórych innych ustaw oraz projektami przepisów wykonawczych o sposobie organizowania i przebiegu konkursów na aplikację notarialną. Nowelizacja prawa o notariacie została negatywnie oceniona w przedmiocie rozszerzenia kręgu osób mogących być powołanymi na notariuszy oraz wyłączeniem korporacji przy naborze aplikantów, wbrew zasadzie konstytucyjnej (art. 17 Konstytucji RP) i ustrojowej notariatu polskiego. Zarówno przy jej omawianiu, jak również w dyskusji podniesiono kwestię ustawowego zdefiniowania statusu notariusza. Poglądy w tej mierze były przedstawiane niekiedy bardzo emocjonalnie, a niektóre z nich kontrowersyjne i odosobnione. Powoływano się również na definicję tej instytucji, sformułowaną w sposób nieprecyzyjny w doktrynie. Wypowiedzi te cechowała jednak troska o zapewnienie bezpieczeństwa obrotu prawnego w stosunkach krajowych i zagranicznych. Zapewnić je może tylko wysoko wykwalifikowany notariusz przy sprawowaniu właściwego nadzoru przez organy samorządu notarialnego i Ministra Sprawiedliwości.

Zwrócono uwagę na pilną potrzebę weryfikacji aktualnej treści umów o ubezpieczeniu odpowiedzialności cywilnej notariusza i dostosowaniu jej do współczesnych warunków.

Wyrażone stanowiska sygnalizują o potrzebie podjęcia dalszych prac studyjnych i dyskusji w środowisku notarialnym na temat precyzyjnego określenia statusu notariusza i rozszerzenia jego kompetencji, między innymi, zgodnie z postulatami przedstawionymi w Zielonej Księdze Konferencji Notariatów Unii Europejskiej (CNUE). Temu zagadnieniu poświęcono wiele uwagi przy przedstawieniu informacji z działalności międzynarodowej notariatu polskiego. Wysoko oceniono aktywność notariuszy w pracach międzynarodowych organizacji notarialnych, w tym zaangażowanie w organizowanie I Kongresu Notariuszy Unii Europejskiej w Rzymie.

Wiele uwagi poświęcono zagadnieniom z zakresu etyki zawodowej notariuszy i skargom na ich działalność. Zagadnienia z tym związane zostały rozszerzone o obszerną informację z działalności Sądów Dyscyplinarnych w kontekście orzecznictwa Wyższego Sądu Dyscyplinarnego. Podjęcie tych spraw przyczyni się w przyszłości do właściwego ukształtowania wizerunku notariusza w środowisku i w społeczeństwie.

Dużo emocji wywołała propozycja zwołania III Kongresu Notariuszy Rzeczypospolitej Polskiej w nowej formule organizacyjnej, ograniczonego tylko do spraw merytorycznych poświęconych samorządowi notarialnemu i modelowi notariatu polskiego. Propozycje w tej mierze były rozbieżne, ale wszystkie aprobowały samą ideę zwołania Kongresu. W konsekwencji przyjęto stanowisko o jego zwołaniu, nie określając terminu ani programu. Sprawy te zostaną rozpatrzone przez KRN i podane do publicznej wiadomości.

Informacja o działalności Fundacji Centrum Naukowe Notariatu skoncentrowała się na ocenie dotychczasowej pracy i rozszerzenia kompetencji notariusza o czynności dotyczące poświadczenia dziedziczenia i innych niespornych czynności aktualnie rozpatrywanych w sądzie. Podkreślono znaczenie dla praktyki notarialnej rozszerzenie dotychczasowych inspiracji w tym przedmiocie.

Kolejne, coroczne spotkanie organów samorządu notarialnego przeszło do historii działalności korporacyjnej i stanowi przyczynek do dalszego twórczego kształtowania nowoczesnego notariatu polskiego. Propozycje tam przedstawiane są wykorzystywane w działalności poszczególnych

środowisk notarialnych, a aktualna sytuacja notariatu polskiego stwarza możliwości do ich szerszego i konsekwentnego stosowania.

Do zwiększonego i bardziej efektywnego udziału w pracach legislacyjnych inspirowana zapowiedziana reforma organizacyjna sądów i zawodów prawniczych, zawarta w programie działania rządu „Solidarne Państwo” z dnia 9 listopada 2005 r. Przewiduje ona przygotowanie projektu ograniczenia nadmiernie rozbudowanej kognicji sądów przez przekazanie prostych spraw, także cywilnych, i niektórych czynności z postępowania spadkowego do decyzji wysoko wykwalifikowanych urzędników (referendarzy sądowych czy asystentom sędziów). W programie nie uwzględniono udziału notariuszy, którzy od dłuższego czasu przedstawiają propozycje rozszerzenia zakresu kompetencji o te czynności i odciążenia z nich sądów. Są one wspierane poglądami wyrażanymi w doktrynie, a także sugerowane w szerokim programie reformy zapowiedzianej przez Unię Europejską w Zielonej Księdze. Nadal żywy jest postulat przekazania ksiąg wieczystych do prowadzenia pisarzom hipotecznym¹, którzy mogą zapewnić ich obsługę na najwyższym poziomie bez obciążania państwa dodatkowymi kosztami.

Konieczny jest również udział samorządu notarialnego przy pracach legislacyjnych, związanych z projektem ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (dawny druk sejmowy nr 4172, przyjęty w programie działania Sejmu do prac legislacyjnych w obecnej kadencji). Projekt ustawy przewiduje w art. 795¹ § 2 k.p.c., że akt notarialny będzie stanowił podstawę wydania zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego. W wyniku tego jego znaczenie w obrocie prawnym znacznie wzrosło także w stosunkach międzynarodowych. Nowelizacja procedury cywilnej jest spowodowana koniecznością dostosowania do postanowień Rozporządzenia Nr 805/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. o ustanowieniu Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego dla roszczeń bezspornych, które weszło w życie z dniem 21 stycznia 2005 r.

¹ M. Wojtuch, *Prokurator bliżej sądu*, Gazeta Prawna z dnia 14 listopada 2005 r., nr 220, zawiera wywiad z A. Strzemboszem, byłym pierwszym prezesem Sądu Najwyższego, który nadal zajmuje stanowisko, że obsługa ksiąg wieczystych, rejestrów sądowych powinna znaleźć się poza sądem.

Nie można również pozostać biernym wobec antykorporacyjnej² propozycji wyłączenia orzecznictwa dyscyplinarnego z zakresu kompetencji samorządu notarialnego. Zakłada się przygotowanie projektu ustawy³ o zmianie modelu postępowania dyscyplinarnego dla wszystkich zawodów prawniczych, w tym notariuszy. Sąd Dyscyplinarny I instancji będzie usytuowany na poziomie sądu apelacyjnego. Prokuratorowi Sądu Dyscyplinarnego i zastępcom w okręgach sądów apelacyjnych zostanie powierzone ściganie i oskarżanie w sprawach o przewinienia dyscyplinarne.

Romuald Sztyk

² P. Pytlakowski, *Prawo miotły*, Polityka z dnia 12 listopada 2005 r., nr 45.

³ Program działania rządu „Solidarne Państwo” pkt 5, s. 25.